

“ Waterkwaliteitsgegevens over de Verlegde Schijns anno 2026 “

De vroegere verbinding tussen het Groot Schijn en de Verlegde Schijns werd doorgeknipt ter hoogte van Schijnpoort, waar het Groot Schijn wordt overgepompt in het Albertkanaal.

De Verlegde Schijns worden via het geherdimensioneerde visvriendelijke pomp-gemaal Rode Weel integraal overgepompt in het Kanaaldok.

Het afstroomgebied van de Voorgracht is noordelijk gesitueerd en omvat de waterlopen 1ste orde 's Hertogendijkse beek, Afwateringsgracht en Schoon Schijn. Het afstroomgebied van de Hoofdgracht is zuidelijk gelegen en bevat de waterlopen 1ste orde Donkse Beek en Laarse Beek. Van noordoost naar zuidwest gaat het gebied van landelijk en vrij natuurlijk over naar een stedelijke, industriële omgeving.

Het afstroomgebied van het Schijn kende in het verleden op verschillende plaatsen overstromingen met grote overlast door de stedelijke ligging. De drietrapsstrategie vasthouden-bergen-afvoeren dient hier dan ook maximaal in de praktijk gebracht. Omwille van de infiltratiecapaciteit van de Kempische zandgronden zijn hier grote mogelijkheden, onder meer door het maximaal behouden en aanleggen van baangrachten bij de uitvoering van rioleringsprojecten.

[Zie: Integraal Waterbeleid – Benedenscheldebekken – Wateruitvoeringsprogramma – Bekkenbestuur 27 mei 2025] en [Zie: Integraal Waterbeleid – Benedenscheldebekken – Visie en acties]

Waterkwaliteit

In een aantal gebieden is het creëren van extra waterbergingscapaciteit wenselijk. Op heel wat zijlopen worden maatregelen naar overstromingsproblematiek genomen, zoals de Donkse Beek te Antwerpen en het Schoon Schijn/Kaartse Beek te Brasschaat/Kapellen.

In de vallei van de Kaartse Beek heeft woonwijk De Sterre in Brasschaat/Kapellen in het verleden vaak te kampen gehad met wateroverlast. Ondertussen heeft de provincie meerdere kleinere ingrepen gerealiseerd om de beek meer ruimte te geven. Hier zal ook het masterplan dat de provincie in samenwerking met Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), Ronde vzw en de gemeenten Kapellen en Brasschaat heeft opgemaakt uitgevoerd worden en wordt de beek afwaarts de Jagersdreef terug opengelegd.

Het bereiken van de goede toestand in de Verlegde Schijns wordt op korte termijn niet haalbaar geacht. Onder meer de fysisch-chemische parameter geleidbaarheid scoort slecht in het referentiejaar 2018. In dit gebied bevinden zich de RWZI's van Berendrecht, Brasschaat en Antwerpen-Noord. Vooral de effluënten van deze laatste RWZI's, die het water inzamelen van de Antwerpse agglomeratie, vertegenwoordigen een belangrijke restdruk (ruwweg 60% van de nutriëntenbelasting voor de Hoofdgracht).

Een aantal ingrepen zal op korte termijn wel zorgen voor een belangrijke kwaliteitsverbetering.

Het effluent zal door een rietveld stromen dat is aangelegd op de gedempte wachtboezem van de Hoofdgracht. Ook voor de RWZI Antwerpen-Noord wordt voorzien in een uitbreiding en aanpassing.

Op de Laarse Beek is een belangrijke relictpopulatie van rivierdonderpad aanwezig.

Het debiet van de bovenloop van de Laarse Beek, meer bepaald het traject dat doorheen het Peerdsbos stroomt, vergt de komende jaren bijzondere aandacht vanwege de toenemende droogteproblematiek en de klimaatopwarming. De relictpopulatie van rivierdonderpad staat onder druk door een daling van het zuurstofgehalte en een stijging van de watertemperatuur. Het sterk geïsoleerde leefgebied vergroot de kans op het lokaal uitsterven van deze habitatsoort. In 2018 werd met ouderdieren uit de Laarse Beek een succesvol kweekprogramma opgestart. Hiermee is het voortbestaan van de populatie uit het Schijnbekken voorlopig veilig gesteld.

Voor een duurzame oplossing dienen echter bijkomende maatregelen genomen te worden in functie van het behoud, uitbreiding en verbinding van bestaande populaties rivierdonderpad in het stroomgebied van de Verlegde Schijns.

Mogelijke maatregelen hiertoe zijn:

- Frequente monitoring van de waterkwaliteit en debieten (zeker tijdens kritische droogteperiodes)
- Monitoring van het voorkomen van de rivierdonderpad
- Het garanderen van een minimale watertoevoer naar de Laarse Beek (vanuit Fort van Schoten en eventueel E10-plas)
- Beekbeheer focussen op het behoud en de ontwikkeling van natuurlijke structuur en het voorkomen van stagnant water
- Herinrichting van de waterlopen in functie van de rivierdonderpad

Het actieprogramma voor de Verlegde Schijns omvat volgende gebiedsspecifieke acties:

nr	titel	initiatiefnemer(s)
4B_L_0032	*Maatregelen in functie van behoud, uitbreiding en verbinding bestaande populaties rivierdonderpad in stroomgebied Verlegde Schijns	Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Provincie Antwerpen
6_F_0313	*Herinrichting van het Schoon Schijn/Kaartse Beek opwaarts de Jagersdreef in Brasschaat en Kapellen	Provincie Antwerpen
6_F_0342	Openleggen van de Schijnkoker in Ekeren	Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
6_L_0085	Aanpassen van overwelving van de Donkse Beek ter hoogte van de Prinshoeveweg in Antwerpen	Provincie Antwerpen, Gemeente: Antwerpen
8A_E_0330	*Openleggen van de overwelving van de Kaartse Beek afwaarts de Jagersdreef in Brasschaat en Kapellen	Provincie Antwerpen

*= Blue Deal actie

De Verlegde Schijns zijn een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden), mits uitvoering van de acties opgenomen in SGBP3 en SGBP4.

Het afstroomgebied van de Verlegde Schijns wordt mee behandeld binnen de klimaatateliers van het project **De Nieuwe Rand**. De Nieuwe Rand is een project dat onderzoekt hoe de mobiliteit, leefkwaliteit en klimaatvriendelijkheid in de oostrand van Antwerpen kan verbeteren.

Vanuit een interactief proces met de stakeholders kwamen, binnen de werkateliers voor de klimaatgordel, de verschillende N-Z-georiënteerde beekvalleien naar voren, zoals de Laarse Beek en Kaartse Beek. Hierbij worden belangrijke potenties vastgesteld tot het opwaarderen van valleien en het creëren van een blauwgroen lint.

1. Lokale gebiedsdeal droogte 'De Antwerpse Rand onthardt'

Met de Lokale Gebiedsdeal Droogte wil De Nieuwe Rand, samen met gebiedsprogramma Groen Kruis, inzetten op lokale onthardingsprojecten, als hefboom voor de klimaatgordel. Ontharding is immers een belangrijke sleutel binnen de Vlaamse strategie rond klimaatadaptatie. Door deze projecten kan op drogere plaatsen het hemelwater weer infiltreren in de bodem en het grondwater aanvullen. Op nattere plaatsen vermindert men overstromingsrisico's, door het water langer vast te houden en de afvoer naar de waterlopen te vertragen. Dit draagt ook bij aan de verhoging van de biodiversiteit en helpt bij het creëren van een aantrekkelijkere en gezondere leefomgeving.

Het project werd begin 2024 goedgekeurd. Hierbij worden volgende deelprojecten aangepakt in de periode 2024-2028:

Naam deelproject	Initiatiefnemer	Locatie (gemeente)	Subsidiebedrag
Schildstrand: Onteigening Loze Visser en parking Bospad & herinrichting Loze Visser	Schilde	Schilde	€400.000
Ontharding Ferdinand Verbieststraat	Stad Antwerpen	District Ekeren	€350.000
Ontharding Peerdsbos	Brasschaat	Brasschaat	€150.000

De verschillende gemeenten gaan verder aan de slag met de inhoudelijke voorbereiding en uitvoering van de deelprojecten. Provincie Antwerpen (Groen Kruis) en Departement Omgeving (De Nieuwe Rand) staan in voor de overkoepelende opvolging en halfjaarlijkse rapportage van de Gebiedsdeal.

De gemeente Schilde zet volop verdere stappen in de onteigenings- en affectatiedossiers.

Voor het bemalingsdossier horende bij de ontharding van de Ferdinand Verbieststraat te Ekeren werd een MER-ontheffing aangevraagd door Aquafin. In februari 2025 zond het Team Omgevingseffecten een adviesvraag uit over dit verzoek tot ontheffing. De planning is om in 2025 de bemalingsvergunning te bekomen en de opdracht aan te besteden, waarna in 2026 gestart kan worden met de werken.

2. Aanvraag strategisch project 'de Antwerpse Rand Verbindt'

De gebiedsprogramma's Groen Kruis en Antitankgracht en het complex project De Nieuwe Rand dienden het strategisch project 'De Antwerpse Rand Verbindt' in met als doel het transformeren van de noordoostelijke rand van Antwerpen over de komende drie jaar.

De voorbije jaren werkten tal van stakeholders in het gebied samen aan een geïntegreerde en gedragen gebiedsvisie. Het doel? Het verbinden van de versnipperde open ruimte en het creëren van een klimaatrobuust landschap. Met het strategisch project zet men de visie nu om naar realisatie op het terrein en creëert men een stroomversnelling in het gebied. Hiervoor werft Provincie Antwerpen een projectcoördinator aan die in tandem met de bestaande gebiedscoördinatoren instaat voor de uitvoering op het terrein.

De focus ligt hierbij op vier werven waarbinnen heel wat kansen liggen voor realisatie van projecten op korte termijn (binnen de drie jaar) en langere termijn.

Deze werven zijn:

- Werf 1: Ertbrugge en Omgeving
- Werf 2: Antitankgracht zone Schilde
- Werf 3: Vallei van de Laarse Beek
- Werf 4: Klein en Groot Schietveld

Vooraf de werven 2 en 3 hebben een belangrijke correlatie met het watersysteem.

Het aanvraagdossier werd ingediend in maart 2024 en in mei 2024 voorgesteld aan de jury. De aanvraag werd positief beoordeeld en gerangschikt als achtste. De middelen binnen de begroting van het Departement Omgeving maakten finaal dat slechts de eerste zeven gerangschikten een subsidie konden bekomen.

In januari 2025 ontving men de definitieve beslissing dat de aanvraag niet werd weerhouden. In de beslissing werd wel de expliciete uitnodiging/suggestie geformuleerd tot de indiening van een nieuwe aanvraag binnen "Oproep 2025", met verwerking op basis van de aandachtspunten van de jury.

De Oproep Strategische Projecten 2025 kent procedureel een ander verloop. Het wordt opgevat in twee stappen. In een fase 1, met als deadline 1 april 2025, dient een eerste aanvraagdocument te worden ingediend. Het betreft een eerste tussenstap zonder effectieve engagementen van trekkende of ondersteunende partners. Het Regionaal Landschap De Voorkampen heeft zich geëngageerd tot herwerking van de niet geselecteerde aanvraag om alvast een aanvraagdocument in te dienen (fase 1). De inhoud bouwt voort op de voornoemde werven, met blijvende kansen voor het watersysteem. Er zal kort na indiening van fase 1 een feedbackmoment volgen met de beoordelingscommissie. Nadien wordt bekeken of er verdere stappen worden gezet richting het indienen van een effectief aanvraagdossier en welke partners zich hierbij opnieuw engageren.

3. VMM en Provincie Antwerpen onderzoeken mogelijkheid tot openleggen van de Schijnkoker in Ekeren (actie 6 F 0342)

In Ekeren is het Groot Schijn voor een groot deel overwelfd.

De koker loopt van in het natuurgebied Oude Landen langs de A12 richting de wandel-/fietsbrug over de A12. Hier kruist de koker de ring richting Bospolder en komt hij terug boven. De Schijnoverwelfing bestaat in Ekeren uit 3 verschillende kokers van 2½ meter hoog en 2½ meter breed. Aan het einde van de Schijn-overwelfing loopt het Groot Schijn verder in de ‘Verlegde Schijn Hoofdgracht’. Er bestaan geen duidelijke plannen van de overwelfing.

Door de koker open te leggen kan extra ruimte voor waterberging gecreëerd worden. Een studie kaderend in het provinciaal gebiedsprogramma Groen Kruis toont daarnaast aan dat samen met het openleggen van de koker ook een ecologische verbinding tussen Bospolder en Oude Landen gecreëerd kan worden.

Hoever staat men ?

In 2023 werd de Schijnkoker in Ekeren opgemeten. Het beschikken over goede plannen was een eerste belangrijke stap.

Nadien werd door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) onderzocht of een openlegging van de Schijnkoker effect zou hebben op de waterafvoer in het noordelijk Schijnbekken. Slechts een deel van de openlegging werd doorgerekend, gezien een openlegging op sommige plaatsen omwille van plaatsgebrek na een eerste inschatting niet mogelijk bleek. Er werden twee bestaande stormen doorgerekend van 2016 en 2019. Bij de storm van 2019 was er geen effect in het opwaartse deel van het bekken. Bij de storm van 2016 zou ter hoogte van openlegging van de koker het peil in de waterloop stijgen tot 3m TAW. Dit is gezien de vooropgestelde dwarsprofielen nog steeds binnen de oevers van de waterloop en zou dus niet mogen zorgen voor bijkomende wateroverlast.

Wat staat er te gebeuren ?

Er zijn haalbaarheidsstudies opgemaakt voor 2 trajecten:

- Ekerse Steenweg tot Transcontinentaalweg
- Transcontinentaalweg tot afbuiging van de koker onder A12

Uit de grondwatermodellering is gebleken dat het openleggen van de Schijnkoker een grondwaterverlaging veroorzaakt in het natuurgebied Oude Landen. Er zijn een aantal mogelijkheden om dit op te lossen. Eén mogelijkheid is de opengelegde Schijn op te stuwen tot 2m TAW door middel van een drempel. Deze mogelijkheid dient eerst onderzocht te worden. Daarvoor zal het waterloopmodel van het Schijn (oppervlaktewatermodellering) doorgerekend worden.

Er zijn zeker mogelijkheden om de koker open te leggen, maar aanwezigheid van vooral Smeerpijp, fietspad en A12 geven beperkingen. Om definitieve conclusies te trekken en een verdere strategie te bepalen worden de resultaten van de oppervlaktewatermodellering afgewacht.

4. Meerdere partners werken samen voor het behoud van de rivierdonderpad (actie 4B E 0032)

De Laarse Beek herbergt een populatie rivierdonderpad (en een aanzienlijke populatie kleine modderkruiper). Deze waterloop heeft echter te kampen met verdroging. De Provincie Antwerpen wenst te onderzoeken hoe deze verdroging kan aangepakt worden en zal hiervoor een studie opstarten. Daarbij zal onder andere een optimalere verbinding met de E10 plas onderzocht worden.

Hoever staat men ?

Het Studiebureau is aangesteld. Voorstel van voorontwerp voorzien in voorjaar 2025.

Wat staat er te gebeuren ?

Opstart uitvoering in 2026.

5. Broedvogelmonitoring rechterscheldeoever

De aantallen territoria in Verlegde Schijns in 2022 zijn weergegeven in Tabel 37, samen met het aandeel in de totale onderzochte populatie. [Zie: Tabel in bijlage]

Verlegde Schijns is het belangrijkste rietgebied van de onderzochte gebieden. In Verlegde Schijns komt ongeveer 40% van het totale rietareaal van alle gebieden voor. Verlegde Schijns is daarom ook het belangrijkste gebied voor rietvogels.

De meeste broedgevallen van Bruine Kiekendief deden zich hier voor. Sinds 2018 is dit het enige gebied waar Bruine Kiekendief nog tot broeden komt.

Bij de zangvogels zien we vanaf 2017 hogere aantallen Kleine Karekiet en Bosrietzanger. Hiervoor is niet onmiddellijk een verklaring.

Daarnaast haalt Rietzanger zelfs in verhouding tot de rietoppervlakte een hoog aantal. Verlegde Schijns is een absoluut kerngebied voor deze soort.

Wat watervogels betreft werden de laatste jaren relatief hoge aantallen Krakeend en Kuifeend genoteerd. Deze laatste soort houdt goed stand in de Verlegde Schijns, ondanks de algemene daling in het totaal van de gebieden.

De Rode Weel, als deelgebied van de Verlegde Schijns, wordt na de demping sinds 2021 beheerd door Natuurpunt in samenwerking met de VMM. Het is de bedoeling om deze zone van circa 13 hectare op termijn te laten verrieten om meer habitat voor aan riet gebonden vogelsoorten te krijgen.

[Zie: Gyselings R, Spanoghe G, Benoy L (2024). Broedvogelmonitoring Rechteroever, Gegevens van 2009-2022. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2024 (11). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel]

Wolvertem, maart 2026

VERBEIREN Marc

TABEL

Tabel 37: Aantallen territoria en aandeel in de totale onderzochte populatie voor Verlegde Schijns in 2022.

Soort	Aantal	Aandeel
<i>Riet en Water</i>		
Blauwborst	33	41%
Bosrietzanger	52	36%
Bruine Kiekendief	1	100%
Cetti's Zanger	39	40%
Kleine Karekiet	104	35%
Rietgors	19	37%
Rietzanger	70	52%
Sprinkhaanzanger	3	38%
Waterral	5	50%
<i>Plas en Oever</i>		
Bergeend	8	44%
Dodaars	5	28%
Knobbelzwaan	3	16%
Krakeend	19	32%
Kuifeend	11	58%
Slobeend	3	9%
Tafeleend	12	34%
Zomertaling	0	0%
<i>Natuurwei</i>		
Kievit	0	0%
Scholekster	2	40%
Tureluur	1	25%

CIW – oppervlaktewaterlichamen - Benedenscheldebekken

☰ Toon fiches Vlaams waterlichaam <ul style="list-style-type: none"> • Karakterisering • Doelstellingen • Druk en impactanalyse • Beoordeling • Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen • Toekomstverkenning • Reductiedoelen en afwijkingen	VL17_35	VERLEGDE SCHIJN - HOOFDGRACHT	Antwerpen, Schoten
---	---------	-------------------------------	--------------------

<p>☰ Toon fiches Vlaams waterlichaam</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karakterisering • Doelstellingen • Druk en impactanalyse • Beoordeling • Kwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen • Toekomstverkenning • Reductiedoelen en afwijkingen 	VL20_36	VERLEGDE SCHIJN - VOORGRACHT	Antwerpen, Kapellen, Stabroek
--	---------	------------------------------	-------------------------------